

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Redelycke Handelinghe Van Cornelius Hazart Priester der
Societeyt Jesu**

Hazart, Cornelius

Antwerpen, 1672

IV. Artikel. Handelinghe met Arent Montanus in de saecke van Wilhelm
Steerling.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71540](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71540)

my keeren/soo als ghy op my ver soeckt/ om oorzoght te voeren teghen Wilhem Steerling.

Maer / ghelijck ghy selbe wel weet / 't en waer booz my gheene voorzichtigheyt te velde te hoemen / 't en zy dat ick te bozen wel onderricht waer / hoe verre dat de machi van Wilhem Steerling haer upstreckt ; ick moet weten hoe sijne saecken ghestelt zyn ; want dit en kan ick upt sijn schrift niet achterhalen / alsoo daer menighe dapsere spreucken en twijffelachtigheden voorvallen / van de welcke hy nootsaeckelijck meerder openinghe / ende breeder verklaringhe sal moeten doen / eer ick mijne macht stelle teghen de sijne. Op sult hem dan boozlesen den Artikel die volghet.

IV. ARTIKEL.

Handelinghe met Arent Montanus in de saecke van Wilhem Steerling.

Voor eerst Pag. 3. ende 4. spreekt den boozseyden Wilhem van de merck-teekenen/ende Godlijcke wpmemtheden / upt de welcke men kennen kan dat de H. Schrift het Woort Godt is ; dat hy ons eens die merck-teekenen optelle in 'het besonder / d'een booz / d'ander nae / en dat hy ons dan bewijse datse Godlijck ende onsepsbaer zyn : Want sijse sulcx niet ; soo en is 'er niet vast op te gaen.

2. Hy braeght Pag. 5. of het niet een schizicke sijke vermetentheyt / of liever eenē onbeschaemde soekelooftheyt van de Papiszen en is / te willen dat de gantsche autoztrept van de H. Schrift / ten opsigte van ons / alleen afhangt van het ghetugentisse der kercke ?

Ick soude geerne de redenen weten / waerom dat dit schizickelijcker ofte onbeschaemder is / als is willen dat geer persoon in 't besouder van de

B. 3. H. Schyffe

H. Schrift Donnisse seker/ 't zy ober den sin/ 't zy ober de oprechtighyt der Boecken? heeft dan de Kercke in den H. Geest / als weder persoon in 't besonder? Dit dunckt my wat morpelyck om te begripen / soo verpysche ick dan hier over wat byeder verklaringhe.

3. Seght hy Pag. 6. dat een Calvinist, als hem ghevraeght woert: Hoe weetje dat de H. Schrift Gods Woort is? moet antwoerden/ dat hy daer van wel onderwelen ende verskerkt is.

Dat dunckt my een slechte antwoorde: Want om een redelyck berstant te voldoen / hy moet re hy voeghen / van wie dat hy dies-aengaende wel onderwelen is, ende waer door dat hy verskerkt is, en of die verskerkinghe onseylbaer is: en dan sal men eens sien hoe het met ons geboelen toegaet/ soo als Wilhem versoect Pag. 7.

Pag. 11. vraeght hy: moet niet een Paug-ghesinde als hy d'authoziteyt van de H. Schrift/alleen van de Kercke doet afhangen/ sijn gheloof en saltcheyt toe berrontmen aen menschen?

Niet meer als de Calvinisten, wanneer het weder mensch/onder hun/hier op laet aenkomen/dat hy door den H. Geest in sijn herre verskerkt is van het Woordt Godts; want den H. Geest is van Christo besonderlyck beloost aen de H. Kercke: Wilhem dan sal hy hier moeren onderseheyt toeaen tusschen het een/ ende het ander.

5. Ick en sie gheen reden waerom dat de Remonstranten, ghelyck hy seght Pag. 22. meer nenbiden het licht van hun eyghen berstant / ende dat doen heerschen ober de schrift: ofte waerom dat de Lutherischen meer de reden niet toe en laten om haer plicht rechte te doen/namelyck berstandelyck den sin van Gods Woort op te vatten: ofte waerom dat de Mennoniten meer hare onweterende/ ongheloorde/ onschriftuerlycke/ende byemde ghandesfien uvolgen/als de Calvinisten? want dat Wilhem seght, dat de Calvinisten ghepen anderen sin aen en

nemen / dan die wyt den **Text** / ende wyt de sae-
men-bindinghen van de boozgaende ende volgen-
de woorden / vergheleken met andere plaetsen /
volght / en is gheen bewijs / maer is de questie
sif: want de Remonstranten, Lucheranen, en Menno-
nien, segghen / ende willen betoonen / datse dit soo
wel of beter doen als de Calvinisten: Wilhem dan /
sal moeten ons hier van hreeder bescheydt geben.

6. Om te toonen dat dese woorden: Dit is mijn
lichaem, onepghentlijk moeten verstaen worden /
vraght Wilhem Pag. 29. woort eerst / was de steen-
rotse niet een teeken of boozbeeld van Christus?

Dit is eene seer dypstere vraghe: wy moest te
boven gheseyt hebben / welck dien gheestelijken
vraech was / van den welcken de Joden hebben
ghedroncken / op dat men mocht sien / of Christus
sif niet de geestelijcke steenrotse en was: want
als dit soude zyn / soo en soude Paulus niet onep-
gentlijk spreken / maer eyghentlijk / want Chri-
stus was eyghentlijk de geestelijcke steenrotse: Dit
moet dan meerder openinghe hebben / ende dan
sal Wilhem noch moeten toonen dat dese conse-
quente goet is: De steen-rotse was een teeken
van Christus, ergo het gene in het Nachtmael wre-
ghedept wort is oock een teeken van Christus:
want ick en kan niet sien hoe dit volght / ten sy
dat Wilhem bewijse / dat de steen-rotse een oprecht
Sacrament was / om daer wyt te teeken / dat de
onepghentlijcke maniere van spreken in de Sa-
cramenten ghetwepchelijck is.

7. Seght hy Pag. 30. datter onderschept is ruf-
schen eenen **Text** te veranderen ofte verderben /
en tussehen het verklaren van eenen **Text**: Nu /
wyt / seyt hy / verklaren alleenlijck desen **Text** /
dit is mijn lichaem, anders als de Papisten. Maer
Wilhem sal ons moeten segghen / of men doot het
verklaren van eenen **Text** / den selven / aengaende
den sin / niet verderben ofte veranderen sijn.

8. Ick en kan geensins ghelooven / het geene
hy seght Pag. 35. te weren / dat'er ten alle tijden, dyp
scuden

senden / in 't midden van 't Pausdom gheset
 hebben / de welke de leeringhe van de Roomsche
 Kercke niet en hebben ghelooft : 't is veel gheseyt
 ten alle tyden , 't is veel gheseyt / met duysenden , ende
 dat sonder eensgh bewijs ofte aenwysinghe : Im-
 mers niemant / die reden ghebruyckt / en sal dit
 kunnen ghelooven / ten zy dat Wilhem , ons eenige
 honderden / upt soo veele duysenden / besonderlijck
 aenwysse / niet van eenen tijt alleen / maer van alle
 tyden , op dat wy moghen sien / of het waerachtigh
 is het geene hy hier seght : want wy en sijn niet
 ghehouden hem op sijn eygen woort te gelooven.
 Maer Wilhem braecht daer naer Pag. 38. of / dat
 men hy ghebreck van sulcke aenwysinghe / de Ge-
 refozmeerde Kercke booz de ware Kercke niet en
 moet houden : Dese vraghe en raecht hier mijne
 questie niet / alsoo sck op dit pag niet anders en
 wille weten / dan of Wilhem teghen de waerheid
 niet en spreekt / als hy vrbzuckelijck seght /
 dat'er op alle tyden met duysenden sijn gheweest die
 in 't midden van 't Pausdom de leere des selfs niet
 en hebben ghelooft : want heeft hy daer van ge-
 ne besondere wetenschap / hoe kan hy dan dit so
 stoutelijck seggen : heeft'er hy besondere wete-
 schap van / dat hy ons dit dooz de stucken selve
 laet blijcken : Ick moet nootdackelijck hier van
 onderrecht wordē / om hoorder daer op te houtē.
 9. Ick moet naerder onderrichtinghe hebben
 van 't ghene hy seght Pag. 44. te weten / dat de Pa-
 pen dit heylighe bedriegerien noemen / wanneer sy
 hare asgodische leere op alderley godloose we-
 gen / met liegen en bedrogen voort-setten : Dit en
 kan sck niet beantwoorden / ten zy dat sck wet-
 wise dat dese Papen sijn in 't besonder / ende want
 dat sck dit segghen.

10. Menghesten dat hy Pag. 46. het vrant-merk
 van Calvyn booz een sabel uproep / hy moest te
 roozen / eer hy dit dede / mijne argumenten ont-
 knoopt hebben / die sck teghen Riverius , dies-ant-
 gaende , gestelt hebbe in mijne Historie van ^{Vranck-}
 rijk :

rijck: dit sal hy nu moeten doen / want 't is eene
speel van dwaesghedde / pers booz een fabelzen
wyt te krijten / welckers waerheyt te boozen met
ontwederlegghlycke argumenten bevesticht is.

11. Dat hy eens pemaude / die Latyn verstaer
(want ick mercke denrgaens dat hy in dese tale
niet erbaren en is) versoecte/dat hem belicbe onse
geselijcke Rechten te dooz bladeren / om te soec-
ken ende ons aen te wijsen de plaetsen daer ghe-
sept wort: Dat den Paus gheen mensch en is: Dat
hy in gheloften, eedt, ende andere voor-vallen dispenseert
teghen het Woordt Gods: Dat hy de aerdsche dinghen
bestiert als waerachtigh Godt, ghelyck Wilhem seght
Pag. 48. 49. Dat hy volheydt van macht heeft om t'or-
donneren teghen het Oude ende Nieuwe Testament, ghe-
lyck Wilhem seght Pag. 83. Dat hy macht heeft over de
quade Engelen, welck altemaal/seght Wilhem Pag 84.
te binden is in onse Canonijcke Rechten: waer op
hy nock de selbe Rechten in besonder citeert: Ick
hebbe alle die plaetsen nauw ondersocht / maer
en kan noch in de Rechten self / noch in de Glossen
pers achterhaelen van al wat Wilhem hier booz-
geeft: ober sulcx / ofte moet ons andere aentwys-
singen doen / ofte moet bekennen dat hy ghemist
heeft / ende dan sullen wy dit laten berusten.

12. Hy sal ons oock moeten bzyeder bewijs ge-
ben van 't ghene hy seght Pag. 49. te weten / dat
sommige Pausen sijn scheur-maekers geweest/
want alle de ghene die hy daer boozstelt in eene
lijste / de welke scheuringhen hebben ghemaect/
als Novarianus, Ursicinus, Eulalius, Laurentius, Petrus,
Dionorius etc. en sijn greene Pausen gheweest / maer
ofte Keizers / ofte oproerighe Gresten / die sich
selben teghen den werelighen Paus.

13. Ick soude van hem konnen verespischen/
dat hy ons alle die grobe stucken / de welke hy
Pag. 32, 53, 54. aen vele Pausen te laste leght / soude
proberen / want hy pzaet hier van sonder bewijs/
maer ick en wille hem niet te moepelijck ballen /
noch sijnne hersenen niet al te heel krencken.

Wp sullen dan dit bevaeren tot de bestanthoop dinghe / en toonen dat het altemael valsch is.

14. Aenghesien dat hy Pag. 62. soo sion effick seght dat de Papijsten by de Outbaders bele dinggen by ghelapt hebben / sonder te segghen wat / ofte by wie / hy sal ons verscheyden staeltjens hier van moeten by-setten / om te sien / of het soo is: want men kan niet boozsichtelick oordelen van een saeck die suspect/duyster/of twijfelachtigh is.

15. Hy smijt vele dingghen over hoop Pag. 70. ende 71. al wederom sonder eenigh bewijs / sprekende als of alle sijne woordē Schrijver waren: onder andere / seyt hy / dat de Papijsten leeren / dat op eenen steen te slapen, hem van sekere spyle t'onthouden, veel beter is als de wercken der liefde te oeffenen: dat men de vergevinghe der sonden niet geldt kopen kan: Dat Godt den mensch een begeerlyckheydt tot het quaet ingheschapsen heeft: Dat den eedt van ghetrouwigheyt, aen syne wettighe Overicheydt ghedaen, te breken, Gode aenghenacm is. Dit altemael en kan ick in groender manieren ghelooben / ten sy dat Wilhem preecht onse Schrijvers in 't besonder boozstelle / die sulcx leeren / ofte gheleert hebben.

16. Betwyle hy Pag. 80. stoest op de ghelooftge Daders der Calvinisten, die hier te lande sonder gheweest sijn / eer de Paepsele leere noch niet ghebozen en was: soo moett hy ons segghen wie / ende waer die Daders gheweest sijn / want ick en kan niet bevinden / dat'er opt hier te lande soodanighe Daders der Calvinisten gheweest sijn / eer de Paepsele leere ghebozen was. Ter contrarie de gene die eerst onse Nederlanden hebben upt het kryden dom bekert / waren allegare Roomicke Carholijcken / van het selve ghelooft niet het onse / ghelijck men kan sien by Petrus Souman in sijn boeck daer hy de eerste Apostelē van onse Nederlanden in print gestelt / ende in Holland gebzukt heeft op 'jaer 1640. Dese Calvinistische Daders en waren te boozen niet te vinden in Vlaenderen, want als den D. Armandus over duyfent jaeren derwaerts quam / de Vlaam-

gen waren allegaer Heydenen / ende Amandus diese
 beherde / was een Bisschop / ondersaet van den
 Paus van Roomen , by sichte Kloosters van
 Munnicken / derde Misse etc. Dese Calvinistische
 Dooz-ouders en waeren oock niet te binden in
 Brabant , want den H. Eligius , een Roomsche ghesint
 Bisschop / heeft de Brabanders mede gherocken upt
 't Heydendom : Dit heeft den H. Bonifacius oock
 ghedaen ten opsichte van de Vrieslanders , ende by
 was een Bisschop ghesonden van den Paus Gre-
 gorius II. Dit heeft ghedaen den H. Fridericus , Bis-
 schop van Uytrecht , ten opsichte van de Zelanders :
 Dit heeft den H. Suibertus , Bisschop ghedaen in de
 Veluwe , Gelderlandt , en Bergh-landt : Dit heeft den
 H. Marcellinus , Priester ghedaen in Over-yssel , Zal-
 landt , Twenten , en Drenten : Dit heeft den H. We-
 renfridus , Priester ghedaen te Medenblick , tot Wester-
 voord , ende Elft : Dit heeft ghedaen den H. Jeron ,
 Priester te Noordwyck : Dit heeft te Egmond ghe-
 daen den H. Albertus , Archidiaen van de Kercke van
 Uytrecht : Dit heeft den H. Odolphus , Priester te
 Onsthor ghedaen : Ten lesten dit heeft den H. Wil-
 lebrordus , eersten Aertsbisschop van Uytrecht , ghe-
 tijdt van den Paus Sergius II. heel Hollandt deur
 ghedaen : Waer waren dan die Dooz-vaders van
 de Calvinisten , hier te lande te binden ? Want alle de
 Nederlanders waren Heydensche , wanneer dese booz-
 sepe eerste Apostelen daer aen quamen / en sy wa-
 ren allegaer of Roomsche Priesters / of Bisschop-
 pen / of Munnicken / van de Pausen van Roomen
 ghesonden / om het Heydendom upt te roepen /
 ende daer te planten het Roomsche gheloof / ghelyck
 sy ghedaen hebben ; want sy leerden een Daghe-
 wer / aenroepinghe der Heplighen / Kloosterlyck
 leven / het sacrifice der Misse / eeren van Beelden /
 ende al wat de Papijsten nu ter tijde noch gheloo-
 ben en leeren : Dat my van Wilhem eens segge
 in 't besonder waer sijn Dooz-ouders hier te lande
 te boozen gheweest sijn.

Hy seght wel Pag. 87. dat het kennelijck is dat

in 't jaer 66. Maternus albereerst het Evangelium te Tongeren in Brabant ghepreecht heeft / ende dat dit het Paepsch geloof niet en was / het welck doornmaels niet bekenet en is gheweest.

Maer dit is wederom al wilde sanck/hp moest ons npt de leeringhen self van Maternus bewijfen / dat hy het Paepsch gheloof niet en preechte. Men kan / seyt hy / npt de Paepsche Schrybers selbe bewijfen / wanneer/en op wat tijdt/het eene/ende het ander leer-stuck is inghedrongen. Kan men dit doen? waerom en heeft hy 't dan niet ghedaen in 't kozt? want wie sal kunnen bounwiffen of wilhem de waerhepdt seght / als hy sijn segghen niet en doet blijcken? Dat hy ons dan pertinentelijck aenwijse / wanneer, en op wat tyde, dat dit / of dat stuck van ons gheloof eerst begoft / ende inghedronghen gheweest is / op dat wy in onse wederleggingen voer by steck mogen houden/ ende niet loopen in 't wilt ghelijck hy ober al doet.

17. Wy druct dat het niet al te vast en gaet 't gene Wilhem seght Pag. 102. namelijk dat men in 't Pauselijck boeck/ ghenoeemt *Taxa penitentiaria Camera Apostolica*, leest / dat hy ons alle sonden voer geldt konnen afghekoche worden.

Ten sy dat Wilhem ons de eyghen woorden van dit hoornoemde boeck/met het Capittel/Artikel/ of bladt/voorstelle: ick sal in mijne wederlegginghe dit moeten stellen op den kerf van sijne leeringhen.

18. Wilhem Pag. 113. 114. ende 121. schryft wonderlijcke dingen van onse leeringhen / die hy daer plotselijck sijnjt op 't papier / sonder eens te seggen npt wat Paepsche Schrybers / ofte van waer hy dit altemael heeft. 1. Dat wy leeren dat de Schrijuere duyfter is in 't GHEHEEL. 2. Dat de Schrijuere het MINSTE DEEL van het Woort Godts is. 3. Dat het tweede Conclle van Niccen Art 4. seggt dat de beelden van ghelijcke weerdigheyt zyn met 't Evangelie. Dese stucken en hebbe ick nergens by eenighe Paepsche Schrybers soo ghelesen / ende 't is seker

hier dat het Conesse van Niceen op die plaetse soo
niet en spreekte. Ergo 't moet hier wederom aen-
komen op naerder aentwysinge / ofte verklaerins-
ghe.

19. Wat sijn het booz schrybers die segghen dat
S. Christoffel, ende S. Ursel, met de elf duysent maegh-
den noyt in de werelbt geweest sijn? wat sijn het
booz autheurs die segghen / dat Sinte Marten en
de Nielaes boog-wichten geweest sijn? gelijck Wil-
hem raest Pag. 113. laet ons die autheurs ende schry-
bers eens weten.

20. Pag. 139. seght hy dat wy het gebedt des Hee-
ren niet en hebben ghelijck het beschreven staet
Matt. 6. dat wy dese woordt daer achter laten: Want
u is dat Rijke, de kracht &c. Wat wilt hy hier mede
segghen? misschien dat wy het booz seude ghebedt
hebben verhoort? dat hy dan lese hoe den H. Lucas
cap. 11. dit ghebedt beschreven heeft / hy sal daer
binden / dat het daer staet / ghelijck wy het op-seg-
ghen: Dan sal hy ons moeten segghen of Lucas
soo goet niet en is als Matthæus.

21. Oer 't gene hy seght Pag. 155. sal hy mach-
tigh met sijn krank-hoofte moeten studeren om te
bewijzen dat de Papijsten leeren / beter te zijn dat een
Paep duysent by-sisters hebbe als eene echtighe vrouwe.
Hier mocht het wel haepere / niet te min hy sal
hy hier op moeten boldoen / ende toonen waer dit
ghechreven staet / eer ick hy tot antwoerden be-
ghebe / ofte soo hy dat niet en kan goet maechen /
soo sal ick het stellen onder de reste van alle sijn
leughens: Want ist saken dat ick Arent Montanus,
ende nu onlanghs den Roomschen Uyl spieghel ober-
rupgh hebbe van eene schandelijcke leughen om
dat te sepden dat in onse rechten dist. 34. C. 16. quæ-
st. dese woorden staen: Die gheene vrouwe en heeft
moet eene by-sister hebben, daer nochtang heel con-
trarie staet / denckt hoe godlooslyck dat Wilhem ge-
loghen moet hebben / die inde plaetse van Eene, duy-
sent by-sisters stelt.

22. Ick en kan niet wel by-een-knoopen het ge-
ne

ne hy seght pag. 173. Hy seyt daer eerst dat de doop
 biechte verdricht is om de secreten bande menschen
 te weten / want dat den Paus dooz dit middel weet
 al wat in de wereldt gheschiet / ende al wat in de
 hoben der Princen en Coninghen om-gaet / waer
 toe hy de Jesuiten ghebyndt : Daer-naer seyt hy
 dat den Jesulet Emanuel Sa leert dat een Priester niet
 en vermagh openinghe te doen van 'i ghene hy in
 de biechte ghehoort heeft / sae andere Theologanten
 leeren dat dit niet gheschieden en magh / al street
 het teggen het lehen banden Concluck / of het vol-
 baren des Vaderlandts : Wie sal dese twee dinghen
 by een-knoopen / op den eenen kant soo eene vye
 openinghe van alle secreten die men hoort in de
 biechte / ende op den anderen kant soo eene scherpe
 ende nauwe verbiatenisse om te swijghen : ten is
 mischien dat Wilhem Witz seggen dat alle de Jesuiten
 en Biecht-vaders sielen en schelinen zijn die op dese
 verbintnisse niet en passen ; wy sullen sijne verha-
 ringhe hier over vermaachten.

23. Hy heeft het machtigh breekt pag. 158. met onse
 mirakelen / ende versoecht van ons dat wy sonden
 doen blijcken dat wy met vrende zalen spreken en
 allerley siekten ghenesen : Ick moet eerst weeten /
 of hy het soude gelooben indien wy dit kosten doen
 blijcken.

24. Hy seght pag. 159. Dat het Godt alleen eygen
 is mirakels te doen gelijk'er staet Psalm 72. om dat
 niemant in de natuere iets kan veranderen / dan
 hy / diese gheschaepen heeft : Nochtans bekent hy
 dock dat Godt daer toe kan ghebyndt den dienst
 bande menschen : op de selve mantere seght hy pag.
 169. dat het Godt alleen eygen is de sonden te ver-
 geben / volgens het ghene staet Marci 2. de vraaghe
 is nu waerom dat Godt hier toe soo wel als tot de
 mirakelen / niet ghebyndt en kan den dienst van
 de menschen als instrumenten / aenghesien dat hy
 uytzuckelijck aen sijne Apostelen heeft gheseyt : De
 sonden der ghene die ghe vergeven sult hebben, sullen ver-
 gheven zijn : Waerom kan hy dit niet doen in de
 mirakelen

mirakelen / als in het bergheben der sonden / aen-
ghefien dat het mirakel doen / ghelijck Wilhem selve
bekent / soo eygghen aen Godt alleen is / als het ver-
gheben van sonden ? Want dat hy seggt dat de ver-
ghebtinghe der sonden een werck Godts is dat geen
schepfel kan worden mede-ghedeylt / dat en is gheen
bewijs / maer 't is de questie self / te weten / waerom
dat het bergheben der sonden soo wel niet en kan
worden mede-ghedeylt aen de menschen als instru-
menten Godts / dan het doen van mirakelen ? Dit
onderscheyt sal my Wilhem eens aen-wyssen.

Siet hier / D. Arnolde Montanc, hebt ghy eenighe
dupstere / ende twyffelachtighe stucken van Wilhem
Steering : alle de reste sijn schier van gelijken aloy
ofte noch eygher / maer die ick om des kortheyds
wille hoorz mijne wederlegginghe bewaere / als my
op de boven-ghemelde sal holdaen sijn. Aenghefien
van dat ghy / als wessende sijnen Parzoon / van my
versoecht dat ick sijn boecyze soude beantwoorden:
Ick staer u dit versoek toe / maer noch ghy / noch
niemant en kan my onghelijck gheben dat ick te
boven wisse soodanige verklarunghe ende openinge
hebben van dinghen die gantsch twyffelachtig en
dupstere sijn / saer die meest op 't papier sijn ghestelt
sonder eenighe bewijs : Ick moet ten musten weten
waer op dat ick mijne wederlegginge kan bouwen /
aenghefien dat het enkel ende loz praeten van Wil-
hem, sonder eenighe autoziteyt / my daer toe gheenen
baeten gront en kan gheben.

Wel aen dan / seght Wilhem van mijnen r'weghe
dat hy dit werck by de handt hatte / ende soo ick
uyt alle sijnne discoursen wel mercken kan dat hy
niet alleen een Kranck. besoecker, maer oock een
Kranck. hooft is / staet ghy saemen met hem de handt
aen het werck / ende helpt malkanderen / om dese
hoorogaende vier-en-twintigh stucken / sonder een
alleen ober te staen / te verklaren / ofte r'onthoopen:
maer alles in Druck / op dat de heele wereldt ober
onse schriften magh bonnisse stricken.

Onderusschen sult ghy oock met den autheur vā
den

den Roomſchen Uyl. ſpieghel eens raemen / of ghe
conditten van peys / die ick aen u beyde hoven booy
gheſtelt hebbe / wilt onderhouden: Soo neen^e wyte
het u ſelven / is ſaeken dat ghe den Peys uer en
berkrijght: ſoo ſae den Peys / die ghe van ſelfs /
ende met woorden / ende met de daet / op my zijt ho
men verſoecken / is u toe-geſtaen ende geſchoncken /
op dat

Den Godt des vredes, ende der liefde met
ons zy 2. Cor. 13. 11.